

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра політичних наук

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ У БАЛТО-ЧОРНОМОРСЬКОМУ РЕГІОНІ**

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)
Освітньо-професійна програма
«Політичні технології та аналіз політики»
Спеціальність С2 Політологія
Галузь знань С «Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини»

Затверджено на засіданні
кафедри політичних наук
Протокол № 6 від 18.11.2025 р.

Завідувач кафедри

Монолатій І. С.

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Міжнародні відносини у Балто-Чорноморському регіоні
Викладач (-і)	Геник Микола Антонович
Контактний телефон викладача	+380957898986
Е-mail викладача	mykola.genyk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/course/subscription/through/url/937b0e1e5a240a6422d7
Консультації	Вівторок, 15.00-16.00
2. Анотація до навчальної дисципліни	
Предметом вивчення курсу «Міжнародні відносини у Балто-Чорноморському регіоні» є дослідження специфіки геополітичної ситуації в Східній Європі. В умовах трансформації світового устрою, російського імперського реваншизму та кризи концепту «Центрально-Східна Європа» регіон Балтика-Чорне море займатиме визначальне місце в глобальній політиці, тобто відіграватиме роль «геополітичної осі», де вирішуватиметься доля глобального суперництва. Регіон став місцем протистояння демократичних і авторитарних цінностей, Європи і Росії. Позиція країн Балто-Чорноморського регіону стосовно російської агресії, розширення НАТО і ЄС характеризується консенсусом. Вивчення міжнародної ситуації у Балто-Чорноморському регіоні важливе для зміцнення безпеки регіону і України. Дисципліна «Міжнародні відносини у Балто-Чорноморському регіоні» є вибіркоким компонентом освітньої програми підготовки фахівців з політології за освітнім рівнем «магістр». Курс складається з двох змістовних модулів. Перший - присвячений вивченню принципів і закономірностей функціонування систем міжнародної безпеки. Другий – потенційним загрозам на міжнародній арені та реалізації регіональних систем безпеки в Балто-Чорноморському регіоні.	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<u>Метою</u> викладання дисципліни є формування системних знань здобувачів у галузі міжнародних систем безпеки. Здобувач повинен засвоїти весь матеріал з курсу при допомозі поданих викладачем методичних рекомендацій, підготовлених семінарських занять, самостійної роботи, індивідуальної роботи, колоквиумів. Засвоїти важливі проблеми з курсу, вміти застосовувати набуті знання у практичній діяльності. <u>Завдання:</u> ознайомити здобувачів з основами міжнародної системи. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен <i>знати:</i> – основні компоненти міжнародної безпеки; – концептуальні підходи і методи аналізу глобальних і регіональних безпекових процесів; <i>вміти:</i> – застосовувати на практиці набуті знання з курсу «Міжнародні відносини у Балто-Чорноморському регіоні»; – орієнтуватися в проблемах міжнародної безпеки, – вміти аналізувати безпекові процеси в світі. <u>Основними цілями</u> вивчення дисципліни є опанування здобувачами понятійно-категоріальним апаратом «Міжнародні відносини у Балто-Чорноморському регіоні»; усвідомлення взаємопов'язаності безпекових процесів на міжнародній арені; з'ясування основ формування	

глобальних і регіональних систем безпеки, вміння проаналізувати основні моделі міжнародних відносин, структуру, функції та типологію міжнародних систем безпеки; озброїти здобувачів основами системного аналізу міжнародних процесів; ознайомлення з науковим інструментарієм дослідження динаміки трансформації систем безпеки.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність

ІК-1. Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми дослідницького та/або інноваційного характеру у політичній сфері, що характеризуються невизначеністю умов і вимог, із застосуванням фахових досліджень та/або здійснення інновацій.

Загальні компетентності

ЗК-04. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-05. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-06. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК-07. Вміння виявляти, ставити та розв'язувати проблеми.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК-01. Усвідомлення природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.

СК-05. Спроможність комплексно використовувати нормативну та емпіричну політичну теорію, методологію політичних досліджень та прикладного політичного аналізу.

СК-06. Здатність використовувати широкий спектр концептів і методів для інтерпретації та аналізу політики на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

Предметні результати навчання

ПРН-01. Застосовувати для розв'язування складних задач політології розуміння природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації, особливостей реалізації влади у різних політичних системах, їх соціально-економічного, історичного та соціокультурного контексту.

ПРН-02. Застосовувати спеціалізовані концептуальні знання з політології, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань.

ПРН-04. Приймати ефективні рішення з питань політики, політичних наук і дотичних проблем, у тому числі у складних і непередбачуваних умовах; прогнозувати розвиток політичних процесів; визначати фактори, що впливають на них і на досягнення поставлених цілей; аналізувати і порівнювати альтернативи; оцінювати ризики та імовірні наслідки політичних рішень.

ПРН-08. Розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проєкти у сфері політології та з дотичних до неї міждисциплінарних напрямів з урахуванням методологічних, економічних, соціальних, правових та етичних аспектів.

.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

лекції	10 год
семінарські заняття / практичні / лабораторні	20 год

самостійна робота		60 год	
Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
3	С2 Політологія	2	Вибірковий
Тематика навчальної дисципліни			
Тема		кількість год.	
		лекції	заняття сам. роб.
Тема 1. Методологічний аналіз співвідношення глобальної і регіональної безпеки		2	2 6
Тема 2. Балто-Чорноморський регіон в геополітичних теоріях		2	2 10
Тема 3. Концепції міжнародної інтеграції в Балто-Чорноморському регіоні			4 10
Тема 4. Безпека Балто-Чорноморського регіону в рамках НАТО і ЄС		2	2 6
Тема 5. Російські впливи на Балто-Чорноморському перешийку			2 6
Тема 6. Трансформація зовнішньої і оборонної політики Польщі		2	4 6
Тема 7. Україна як ключова держава для безпеки Балто-Чорноморського регіону			2 10
Тема 8. Основні контури регіональної системи безпеки в Центрально-Східній Європі		2	2 6
ЗАГ:		10	20 60
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Структура розподілу балів передбачає: • відповіді на семінарських заняттях – 30 балів; • написання контрольної письмової роботи – 20 балів; • виконання індивідуального завдання – створення та представлення графічної презентації з визначеної проблеми політологічного характеру– 20 балів • проходження тематичних тестів – 30 балів. Загальна кількість – 100 балів.		
	Оцінка в балах	Оцінка в національній шкалі	Оцінка за шкалою ECTS
	90-100	добре	A
	80-89		B
	70-79		C
	60-69	задовільно	D

	50-59		E	незараховано	
	26-49	незадовільно (з можливістю повторного складання)	FX		
	1-25	незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)	F		
Вимоги до письмових робіт	Виконання письмової роботи передбачає: 1) повторення здобувачами лекційного матеріалу та отриманих знань при підготовці та проведенні семінарських занять, самостійного опрацювання рекомендованої літератури з питань, що виносяться на модульний контроль 2) написання письмової контрольної роботи є обов'язковим для виставлення підсумкової оцінки. У випадку, якщо здобувач не написав контрольну роботу, він вважається таким, що не виконав усіх видів робіт, що передбачаються з даної дисципліни. 3) написання письмової роботи передбачає виконання здобувачами в аудиторії індивідуального завдання, що вимагає: виявлення розуміння сутності понять і термінів; вміння структурувати основні принципи та методи дослідження; знання теоретичних засад, завдань, методів. Загальна кількість – 20 балів. Контрольна робота включає: • 2 теоретичні завдання (оцінюється по 10 балів кожне); Структура оцінювання відповідей на розгорнуті запитання: 1-4 б. – відповідь складається із 1–2 речень, містить узагальнюючу інформацію про історичний період або одиничні конкретні факти. 5-7 б. – відповідь не структурована, вступ і висновок відсутні; здобувач демонструє знання окремих історичних фактів, дат, подій, процесів, постатей або допускає значні помилки; не володіє історичною хронологією, історичною географією, термінами і поняттями; узагальнення відсутні. 8-12 б. – відповідь структурована в рамках основної частини, не містить яскраво вираженого вступу чи висновку; здобувач розкриває історичний процес в рамках питання із значними пробілами та розривами; демонструє знання найбільш важливих історичних фактів, дат, подій, процесів, постатей, допускає значні помилки; на задовільному рівні володіє історичною хронологією, історичною географією, термінами і поняттями; у відповіді практично відсутні узагальнення або вони дуже фрагментарні. 13-16 б. – відповідь структурована, містить або вступ або висновок; здобувач розкриває історичний процес в рамках конкретного питання із певними пробілами та розривами; демонструє знання значної кількості історичних фактів, дат, подій, процесів, постатей, проте допускає окремі помилки; володіє історичною хронологією, історичною географією, термінами і поняттями; робить фрагментарні узагальнення, усвідомлює роль і значення конкретних подій. 18-20 б. – відповідь детально структурована, містить вступ, основну частину та висновок; здобувач повноцінно розкриває історичний процес в рамках конкретного питання; демонструє знання значної кількості конкретних історичних фактів, дат, подій, процесів, постатей; на високому рівні володіє історичною хронологією,				

	історичною географією, термінами і поняттями; водночас робить узагальнення та висновки з питання, розуміє ширший контекст конкретних подій, усвідомлює їх роль і значення, демонструє володіння науковою літературою з теми. Контрольна робота на стаціонарі виконується на передостанньому семінарському занятті. Здобувачі заочної форми повинні здати її в електронному вигляді у термін до 1 грудня.
Семінарські заняття	Відвідування та активна участь здобувачів у роботі семінарських занять також є обов'язковою умовою успішного складання курсу. Пропонуються наступні форми роботи на семінарських заняттях: виступ, опонування, рецензія, участь у дискусії. На семінарських заняттях оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований у виступах, активність при обговоренні питань, відповіді на питання експрес-контролю тощо. Критеріями оцінки при усних відповідях можуть бути: повнота розкриття питання; логіка викладення; впевненість та переконливість, культура мови; використання основної та додаткової літератури (монографій, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань тощо); аналітичність міркування, вміння робити порівняння, висновки. Робота на семінарських заняттях оцінюється в діапазоні до 100 балів. Виступи на семінарських заняттях оцінюються як з теоретичної, так і з практичної підготовки відповідно до національної шкали (5 балів) за такими критеріями: – «відмінно» – здобувач освіти міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповідь, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок; – «добре» – здобувач освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу; – «задовільно» – здобувач освіти в основному опанував теоретичними знаннями навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, плутає поняття, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю; – «незадовільно» – здобувач освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, відсутні наукове мислення, практичні навички не сформовані. Усна відповідь може бути доповнена наочними посібниками, зокрема, візуалізованою презентацією (обсягом 10-15 слайдів), зміст та

	використання якої оцінюється окремо. Вимоги до презентації по індивідуальній (самостійній) роботі; візуалізований характер, гармонійне поєднання зображень та тексту, наявність самостійно підготовлених схем і таблиць; всі елементи презентації мають бути підготовлені здобувачом самостійно, із дотриманням вимог академічної доброчесності
Підсумковий контроль	Підсумковий контроль рівня знань та успішності здобувачів передбачає виставлення підсумкової залікової оцінки. При поточному контролі оцінюються: систематичність роботи на практичних заняттях, рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах, активність при обговоренні питань, самостійне опрацювання тем, виконання індивідуальних завдань, контрольних (тестових) робіт. Підсумкова оцінка виставляється здобувачу в кінці семестру за результатами роботи на практичних заняттях, обговорення дискусійних питань, виконаних індивідуальних проектів та контрольних (тестових) завдань. Отримані «незадовільні» оцінки відпрацьовуються в обов'язковому порядку, але враховуються при додаванні оцінок і входять у загальну кількість отриманих оцінок.

7. Політика навчальної дисципліни

Політика курсу полягає у послідовності набуття знань, умінь і навичок у ході лекцій, семінарських занять і самостійної роботи. Курс передбачає роботу в колективі. Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. Під час роботи над завданнями не допустимо порушення академічної доброчесності. Презентації та доповіді мають бути авторськими оригінальними.

Академічна доброчесність: Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 25%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних 4 пристроїв). Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів університету. Ознайомитися з даними положеннями та документами можна за посиланням: <https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/>.

Відвідування занять Відвідування лекцій та семінарських занять для здобувачів є обов'язковим. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Політика курсу передбачає перездачу усіх невиконаних завдань в силу серйозних запізнь на заняття або пропущених пар без поважних причин. За умови відсутності здобувача (-ки) на лекції чи семінарського заняття, отримання негативної оцінки на семінарських заняттях або ж невчасного виконання індивідуальної роботи визначений день для відпрацювання пропущених аудиторних занять, негативних оцінок та подачі індивідуальних робіт –вівторок, 15.00 год. – 16.00 год.

Навчання за індивідуальним графіком: студенти, котрі навчаються за індивідуальним графіком, опрацьовують частину теоретичного матеріалу самостійно з обов'язковим проходженням усіх тестувань. системі дистанційного навчання d-learn.pnu.edu.ua та виконанням усіх завдань відповідно до індивідуального графіку навчання, складеного та погодженого з викладачем на початку семестру. Умови навчання за індивідуальним графіком регламентуються Положенням про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника.

Неформальна освіта: порядок перезарахування результатів неформальної освіти в межах курсу

(наприклад, результати проходження курсів на платформах самоосвіти Prometeus, Ed Era, Coursera, Udey, наявність сертифікатів, котрі підтверджують проходження відповідних професійних курсів / тренінгів, тощо) регламентується Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти у Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника.

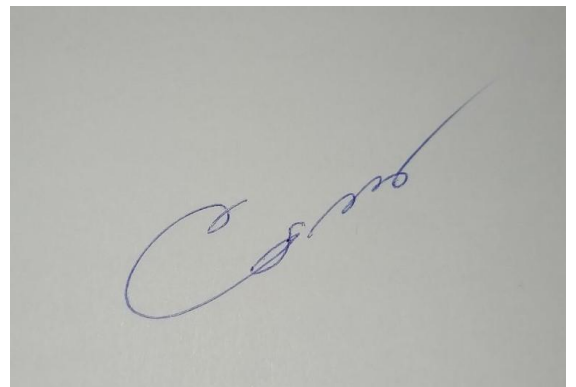
Повторне вивчення дисципліни: студент, який не набрав 50 балів за відомістю №3, направляється на проходження курсу вдруге відповідно до Положення про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін (кредитів ECTS) в умовах ECTS або відраховується з навчального закладу.

8. Рекомендована література

- Андріянова Н. М. Аналіз змін у безпековому просторі Республіки Польща в період до і після вступу в НАТО. Гілея: науковий вісник. К., 2017. Вип. 122. С. 438-443.
- Волянук О. Загрози демократії в Європі: угорський прецедент. Політичні дослідження, 2022, № 2 (4), с. 140-159.
- Вонсович О. С. ОБСЄ як платформа для політичного діалогу з питань європейської безпеки // Актуальні проблеми міжнародних відносин : збірник наукових праць. 2015, Вип. 124. Vol. 1, С. 4-11.
- Вонсович О. С. «Мюнхенські підсумки» для європейської та міжнародної безпеки. Гілея: науковий вісник. К., 2017. Вип. 119. С. 380-383.
- Геник М.А. Від Міжмор'я до НАТО: Еволюція системи міжнародної безпеки у Центрально-Східній Європі у період трансформації. Вісник Харківського національного університету ім. В.Н.Каразіна. № 760. Серія «Питання політології». - Вип. 9. Харків, 2007. С. 273-280.
- Геник М. Методологічні проблеми міждисциплінарних досліджень миру. Політичні дослідження, 2021, № 1, с. 8-21.
- Кобець Ю.В., Геник М.А. Політика безпеки і оборони ЄС: виклики для України в сучасних умовах. Національні інтереси України. 2025. № 2 (7). С. 1130-1142.
- Кондратенко О. Криза східного вектора зовнішньої політики України. Політичні дослідження, 2022, № 1 (3), с. 138-163.
- Котляр О. В. Виклики для НАТО на «північному фланзі»: російський фактор. Гілея: науковий вісник. К., 2019. Вип. 141 (№ 2) Ч. 3. С. 34-38.
- Майборода О. Політичний порядок у кризовому дискурсі (на прикладі транзитних суспільств). Політичні дослідження, 2022, № 2 (4), с. 7-25.
- Мудрицька К. О. Спільна політика безпеки і оборони: французьке бачення. Актуальні проблеми міжнародних відносин : збірник наукових праць. 2015, Вип. 124. Vol. 1, С. 44-54.
- Пашков В. Ядерне роззброєння як каталізатор українсько-американських відносин. Політичні дослідження, 2022, № 2 (4), с. 119-139.
- Пашков В. Ядерне роззброєння як каталізатор українсько-американських відносин. Політичні дослідження, 2022, № 2 (4), с. 119-139.
- Цирфа Ю., Дорошко М. Геополітичне позиціонування України та Польщі в Балтійсько-Чорноморському регіоні в контексті їх зовнішньополітичної ідентифікації. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини. 2024. Том 59, № 2. С. 11-16.
- Семчинський К. В. Підвищення ефективності функціонування Ради Безпеки ООН в контексті російської агресії проти України. Гілея: науковий вісник. К., 2017. Вип. 118. С. 315-319.
- Слюсаренко І. Ю. Загрози міжнародній безпеці в нових геополітичних умовах. Гілея: науковий вісник. К., 2018. Вип. 138 (№ 11) Ч. 3. С. 30-34.
- Слюсаренко Ю. А. Правові засади співробітництва України та Європейського Союзу у сфері спільної безпекової та оборонної політики. Актуальні проблеми міжнародних відносин : збірник наукових праць. 2015, Вип. 124. Vol. 1, С. 94-101.
- Спиридонова К. О. Можливість забезпечення ОБСЄ регіональної безпеки після російської агресії в Україні. Актуальні проблеми міжнародних відносин : збірник наукових праць. 2015, Вип. 126. Vol. 1, С. 61-70.
- Ткач О. Згортання демократії як небезпека повернення до авторитаризму. Політичні

дослідження, 2021, № 2, с. 170-185.

- Туряниця І. А. «ЛитПолУкрбриг» як прояв тактики «дрібних кроків» у безпековому співробітництві країн Міжмор'я. Гілея: науковий вісник. К., 2018. Вип. 131. С. 431-435.
- Шевченко О. В. Наукова думка про дослідження глобальних проблем людства. Актуальні проблеми міжнародних відносин : збірник наукових праць. 2018, Вип. 134. С. 27-40.
- Шевченко О. В. Проблема глобальної зміни клімату в контексті міжнародної безпеки. Актуальні проблеми міжнародних відносин : збірник наукових праць. 2017, Вип. 130. С. 24-38.
- Шевченко Ю. М. Аналіз Стратегічного огляду оборони та національної безпеки Франції 2017 у контексті нових викликів і загроз. Гілея: науковий вісник. К., 2018. Вип. 133. С. 294-297.
- Bernaś B. Międzynarodowe stosunki polityczne / Skrypty Akademii Ekonomicznej imienia Oskara Langego we Wrocławiu. Wrocław, 1986. 149 s.
- Bernholz P. The International Game of Power. Past, Present and Future / New Babylon. Studies in the Social Sciences. N 42. Berlin; New York; Amsterdam: Mouton Publisher, 1985. 218 p.
- Boucher D. Political Theories of International Relations. From Thucydides to the Present. Oxford; New York: Oxford University Press, 1998. 443 p.
- Genyk M. The influence of Polish-Ukrainian reconciliation on security East Central European region. Newsletter of Precarpathian University. Political science / Vasyl Stefanyk Precarpathian National University. - Ivano-Frankivsk: Issue 11. – 2017. – P.115-123.
- Frankel J. International Relations in a Changing World / Fourth Edition. Oxford; New York: New York University Press, 1988. 243 p.
- Global Changes and Theoretical Challenges. Approaches to World Politics for the 1990s / Edited by Ernst-Otto Czempiel, James N. Rosenau. Toronto: Lexington Books, 1989. 317 p.
- Goldstein J.S. International Relations. N.Y.: Harper Collins College Publishers, 1994. 599 p.
- Hall R.B. Social constructs and international systems / National Collective Identity. N.Y.; Chichester: Columbia University Press, 1999. 397 p.
- Kennedy P. The Rise and Fall of the Great Powers. Economic Change and the Military Conflict from 1500 to 2000. – London: Fontana Press, 1989. – 898 p.
- Les Nouvelles Relations Internationales. Pratiques et théories / Sous la direction de Marie-Claude Smouts / Références inédites. Paris: Presses de Sciences Po, 1998. 410 p.
- Lieber R.J. No Common Power. Understanding International Relations / Third Edition. N.Y.: Harper Collins College Publishers, 1995. 386 p.
- Manchulenko O. G. The USA–Ukraine: prospects of security alliance (США–Україна: перспективи безпеки альянсу). Гілея: науковий вісник. К., 2017. Вип. 122. С. 414-416.
- Palczyński T. Socjologia stosunków międzynarodowych. Zarys problematyki / Acta Academiae Modrevianae. Zeszyty naukowe. Nr. 1/2001. Kraków: Krakowska Szkoła Wyższa im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego, 2001. 314 s.
- Stosunki międzynarodowe / Praca zbiorowa pod red. Włodzimierza Malendowskiego i Czesława Mojsiewiczza. Wrocław: Atla2, 2000. 648 s.
- Stosunki międzynarodowe. Geneza, struktura, dynamika / Pod redakcją naukową Edwarda Haliżaka i Romana Kuźniara. – Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, 2000. 587 s.

Микола Генік,

доцент кафедри
політичних наук